

A pénzr?l

2009 május 29. Flag

Sz?veg m?ret

Mentés

-
-
-

- [1](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Alapvet? fontosságú elvi vita folyik a jegybank függetlenségér?l. Pénzügyi "szakért?k" sora harsogja annak fontosságát, hogy a jegybank legyen független az ország kormányától és az országgy?lést?l. Ez a szemlélet figyelmen kívül hagyja azt az alapvet? tényt, hogy a Magyar Nemzeti Bank tulajdonosa a MAGYAR ÁLLAM.

A kérdés összetettebb megítéléséhez meg kell vizsgálni a pénz lényegét, funkcióját, az érték és árak fogalmát majd a közgazdasági kérdések mellett egy lényeges politikai kérdést, az összefüggést egy ország szuverenitása, önrendelkezése és az ország pénzügyi rendszere, pénzügyi kibocsátása között. Ezekből a kérdésekből adódik még egy igen lényeges következtetés az államháztartás adósságának kérdésével, az állam eladósodásával kapcsolatban. A következőkben az első kérdéskörrel foglalkozom, a pénz lényegével, az értékkel és a kamattal. A többi kérdéssel majd más írásokban foglalkozom.

A pénz lényege

Azért is szükségesnek tartom ennek a megvizsgálását, mert az általam igen nagyra becsült Drábik János nagyszerű „Uzsoracivilizáció” c. könyvében egy fejezetet szentel a kérdésnek, hogy „Mi tehát a pénz”? Szerinte közvetítő eszköz. Másik vélemény a pénzről, hogy a pénz az érték mérője. Mindkettő igaz, de a lényeg nem érinti. Drábik János azt írja, hogy „Bármilyen szolgáltató pénz gyanánt, amely elfogadható a lakosság számára, mint a termékek és szolgáltatások cseréjéért közvetítő közeg”. Igaz megállapítás, csak a lényeg nem érinti, hogy az a „bármilyen” miért fogadható el a lakosság számára. Azért fogadható el, mert nem csak méri az értéket, hanem meg is testesíti azt, hordozza az értékét. Érték, mert bármilyen más, tényleges értékre, árura, szolgáltatásra beváltható. Az értékét nem maga adja, a fém vagy papír (nem beszélve a számlapénzről) hanem az, hogy a kibocsátó vállalja, hogy a pénzért a pénz tulajdonosa hozzájut a legkülönbözőbb értékekhez. Ezt azért tudja vállalni, mert rendelkezik valamilyen jól konvertálható értékkel, amit fel tud ajánlani, ha azt nála valamilyen arra jogosult be akarja váltani.

Hogyan jelentkezik ez a kérdés abban a sokszor említett, oceániai szigeten létező példára, amikor a természetben található kagyló tölti be a pénz funkcióját. Ezt a példát szokás emlegetni annak igazolására, hogy bármilyen betöltheti a pénz csereeszköz funkcióját, ha azt az adott társadalom elfogadja. Akkor is, ha az adott valaminek gyakorlatilag ugyanúgy nincs értéke, mint annak a papírnak, amire a számlapénz követelést felírják. Valószínűnek tartom - mert ilyen konkrét szigetet és ottani kagylót nem ismerek -, hogy valamilyen speciálisabb, ritkább elforduló kagylóról van szó, amelyiknek ép a viszonylagos ritkasága miatt eredetileg valamilyen kultikus jelentősége is lehetett. Ebben az esetben idő és energiaráfordítást igényelt az ilyen típusú kagyló keresése, és gyűjtése. Ekkor pedig - mivel erre erő ill. munka ráfordítás történt - ugyanott vagyunk, ahol a mi kultúrkörünk pénzfogalmának kialakulásánál, az eredeti pénznél, az aranyat vagyunk. Hisz egész a közelmúltig alapvetően az arany szolgált ilyen értékhordozónak, a pénz csak jelképezte a fedezetként mögötte álló aranyat. Az arany esetén is a ráfordított munka és az arany iránti kereslet (a társadalmi tudatban kialakult értékhordozása miatt) tette lehetővé az aranyat az általános érték mérő, értékhordozó szerepét. Érték mérőként mind az arany mind a pénz úgy szolgál, hogy egyrészt az arany mérhető súlya, másrészt a pénz számlálhatósága lehetővé teszi az összehasonlítást, a mennyiségi mérést.

A világ jelenlegi pénzei történetileg arra az időre nyúlnak vissza, amikor a pénzügyi kibocsátó rendelkezett aranyfedezettel, amire a pénzt náluk benyújtónak követelésére kiadták a benyújtott pénznek a kibocsátó által deklarált értékének megfelelő mennyiségű aranyat. Olyan aranyat, amit egységesen mindenki elfogadott értékként. (Nyilvánvaló, hogy ennek az elfogadásnak volt szubjektív tényezője is. De erről a szubjektív tényezőről majd az érték megfogalmazásakor ejtek pár szót.) Később ez módosult, hogy a fedezetet egyszerre állampolgár nem követelhetette a birtokában levő bankjegy ellenében, hanem csak a bankok közötti forgalomban volt érvényesíthető valamint hogy fedezetet nem csak az arany jelentette, hanem adott állam által kibocsátott pénz fedezetéül az állam népsége által termelt érték szolgált fedezetül.

De mindenféleképpen érvényes, hogy a pénz nem egyszerre az érték mérője, hanem az általa jelzett érték megtestesítője is. A pénz működőképességének alapfeltétele a fedezet, ill. a kezdetben meglévő fedezet miatt kialakult társadalmi bizalom, amellyel a társadalom elfogadja a kibocsátó garanciáját, azaz elhiszi, hogy a pénz a névleges értékének megfelelő értékű árura, szolgáltatásra stb. váltható. Ezt a bizalmat olykor törvényi erővel akarják pótolni, de ez hosszú távon nem tartható fenn. Ilyenkor alakul ki pl. a "kettős valuta" rendszer, amikor a hazai, bizalom helyett törvényre támaszkodó pénz mellett idegen, "konvertibilis" pénzeket is használnak, amelyek értékében jobban bíznak. (Ez okozza a nem „konvertibilis” devizájú országokban a konvertibilis valuták kettős árfolyamát, azaz egy hivatalos árfolyamot, és az ettől eltérő „fekete piaci” árfolyamot.) A gazdasági válságok oka is mindig a bizalom megrendülése.

A különböző pénznemek névértéke közötti eltérés jellege ugyanakkor ugyanúgy működik, mint a különböző mértékrendszerek mértékegységei közötti különbségek. Viszont az érték szubjektív jellegére utal, hogy a különböző fizikai egységek egymáshoz viszonyított állandóságától eltérően a különböző pénzegységek egymáshoz viszonyított aránya állandóan változik. De ezzel már eljutottunk az érték fogalmához.

Érték

Mindennek, amit az ember az életének viteléhez mástól (akár más egyéntől akár a társadalomtól) igényel, pénzben is kifejezhető értéke van. Minden értéknek valahol valakinek a munkája adja az értéket. (Külön kérdéskört jelentenek ebből a szempontból a természeti erőforrások, amelyek alapvetően a társadalom, az egész emberiség tulajdonát képezik. Evvel itt most nem foglalkozom.) Az érték alapvetően szubjektív, alku határozza meg. Egy olyan alku, hogy az adott tárgyat (szolgáltatást stb.) megszerezni kívánó milyen értéket hajlandó adni érte, és az átadni kívánó milyen értékért hajlandó azt átadni (vagy elvégezni a szolgáltatást). A kereskedelmi kínálat-kereslet tulajdonképpen a többszereplős piacon az egyedi alkuk összegezésével alakítja ki a megegyezéses értékeket. A könnyen vagy tömegesen elállítható tárgyak ill. szolgáltatások esetén az érték meghatározásában természetesen van szerepe a marxi érték meghatározásnak is (azaz, hogy az érték "az újraelállításhoz társadalmilag szükséges munkaráfordítás" értéke körül mozog - beleértve természetesen az újraelállításhoz felhasznált minden értéket valamint a forgalombahozattal és értékesítéssel kapcsolatban ráfordított értékeket is). Emellett azonban számtalan többé-kevésbé objektív és szubjektív elem is jelentkezik, mint minőség, márkanév, divat stb. Ehhez a mechanizmushoz szükséges azonban a sokszereplős piac mind a kínálati mind a keresleti oldalon.

Más a helyzet az egyedi termékekénél, mint pl. alkotások, másodlagosan forgalmazott termékek (használt cikkek, régiségek stb.). A termék jelegéből adódóan itt a marxi érték meghatározás teljesen használhatatlan. Itt a használhatóság (a használt cikkek esetében) valamint a szubjektív elemek játszanak szerepet.

A pénz értékét alapvetően a pénz fedezete adja. A pénz kibocsátója garantálja, hogy az általa kibocsátott pénzért annak tulajdonosa hozzájut a számára szükséges dologhoz (termék, szolgáltatás stb.) aminek a társadalom által elfogadott értéke megfelel a pénz névleges értékének. Ezt avval tudja garantálni, hogy maga a pénz kibocsátója rendelkezik avval az értékkel, amit kibocsát, illetve el tudja hitetni a társadalommal, hogy rendelkezik vele. A pénz értékét a kibocsátó határozza meg, és a piac bizalma erősíti meg vagy módosítja. A kibocsátó értékeli le vagy fel az általa kibocsátott pénzt, és a különböző pénzek egymás közötti átváltásakor az egyes pénzkibocsátók a saját szükségleteik és értékelésük figyelembevételével térnek el a másik pénz saját pénzre történő átváltása során. A nem pénzkibocsátó bankok gyakorlatilag ezt a pénzátváltást közvetítik, mert a birtokukban levő pénz(ek) értékét számukra a pénzkibocsátó bankok garantálják, és ezt a garanciát a pénzkibocsátó bankoknál érvényesíteni tudják.

A pénzkibocsátó bankok az általuk kibocsátott bank fedezetű ma már nem csak teaurált értéket (aranyat) vagy gazdasági potenciálból adódó fedezetet hanem - főleg mióta a bankjegy kibocsátás állami monopóliuma megszűnt, és magántulajdonban álló bankok (pl. FED) is bocsátanak ki pénzt - a kibocsátó bank által felvett hitel is szolgál fedezetül. Méreténél és speciális (monopol) helyzeténél fogva a kibocsátó banknak módjában áll a felvett hitel kamatának mértékét megszabni. (A FED mint magánbankok közös vállalkozása első sorban saját tulajdonosaitól veszi fel a hitelt. Ugyanakkor a FED mint magánbankok közös vállalkozása tulajdonosi körében egyesíti az amerikai pénzpiac legjelentősebb szereplőit, és így belterjes körben tudja biztosítani a bizalom légkörének számára kívánatos alakulását.)

Kamat

Az elzárkózásban megjelent a kamat fogalma. Elszeretettel tartják úgy, hogy a kamat "munka nélkül szerzett jövedelem". Lehet, hogy "munka nélkül" (bár szerintem ez sem igaz, mivel az üzletszerű pénzkölcsönzés a kihelyezés biztonságának vizsgálata és adminisztrációja formájában munkát is jelent), de mivel az értéket nem is első sorban a "munka" határozza meg, ez szerintem teljesen lényegtelen kérdés. Kamat akkor kerül szóba, ha valaki pénzt ad kölcsön. Vagyis a kamat nem más, mint a pénzben megtestesült érték "bérleti díja". Ugyanúgy mint egy gépnek vagy bármi másnak más számára történő rendelkezésre bocsátása. Kamat nélkül az értéket képviselő pénz tulajdonosa nem bocsátaná ideiglenesen másnak a rendelkezésére azt az értéket, és nem vállalná az evvel a rendelkezésre bocsátással kapcsolatos kockázatokat.

Ezért szerintem a kamat körül nem a kamat alapfogalmával van a baj. A baj a hitelezés, kölcsönadás folyamatában rejlő lehetőségekkel való visszaélésben van. Baj van avval az emberi szemlélettel, amikor az ember túlértékeli a saját lehetőségeit, és feleltelenül akarja használni másnak a pénzét. Avval, ahogy a pénz is áruvá lett, és a kínáló ösztönzi a keresletet. Tegye ezt az erősebb által meghatározott piaci kényszerrel vagy tudatformálással. Pl. amikor a "fogyasztói társadalom" mesterségesen fokozza a keresletet, és a fokozott fogyasztáshoz tömeges hitelfelvételre kerül sor.

Mivel a pénz mögött érték van, a nagy hitelkínálat azt jelzi, hogy a hitelkínálat mögött megtermelt érték van. A megtermelt érték nem az érték elállítóhoz, hanem az értéket nem termelő teauráló bankokba került.

A gazdálkodónál nem marad érték, amit a termelésébe visszafordítson.

Szaszovszky Géza

Szerző a *Flag Polgári Műhely* tagja

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD A trianoni gyaláatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell”

Ajánló